

POROVNANIE PODNIKATEĽSKÝCH PROSTREDÍ SLOVENSKEJ, ČESKEJ A POĽSKEJ REPUBLIKY Z POHLADU DAŇOVEJ POLITIKY

Magdaléna Brezániová*, Zuzana Štofková**

Úvod

Daňová politika ovplyvňuje podnikateľský sektor, najmä ekonomické správanie a následné finančné rozhodovanie podnikateľských subjektov. Je zrejmé, že vysoké daňové zaťaženie je brzdou v rozvoji ekonomiky daného štátu. Ak sú dane naopak nízke, vedie to k rozvoju podnikania a prílevu zahraničných investorov.

Spomedzi uplatňovaných daní ovplyvňujú nákladovosť, resp. výsledok hospodárenia podnikov priame, ako aj nepriame dane. Podnikateľský subjekt je síce platiteľom dane z pridanej hodnoty (DPH) či spotrebných daní, ich ťarchu však znáša konečný spotrebiteľ, ktorý daň zaplatí v cene tovaru alebo služby. Preto v podnikateľskej činnosti je daň z príjmov právnických osôb významnou daňou. Okrem výšky jej sadzby rozhodnutia o podnikaní ovplyvňuje aj to, ktoré výdavky (náklady) sa pri vyčísl'ovaní základu dane považujú za výdavky (náklady) vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov. V tejto súvislosti dôležitú úlohu zohrávajú predovšetkým daňové odpisy majetku podniku. Štát vplýva na daňové subjekty tiež prostredníctvom spôsobu platenia preddavkov a ročného zúčtovania. Daňové subjekty totiž citlivo reagujú pri platení preddavkov na daň na „výkyvy vo výsledkoch hospodárenia medzi dvoma rokmi.“ [1] Dane z príjmov zároveň poskytujú priestor pre uplatňovanie daňových stimulov či možností znižovania daňového zaťaženia pre podnikateľské subjekty.

Vplyv DPH sa v rámci podnikateľskej činnosti prejavuje v peňažných tokoch podnikateľských subjektov. Ak podnikateľskému subjektu vzniká opakovane nadmerný odpočet DPH, znamená to spomalenie jeho finančných tokov, nakoľko k jeho vráteniu dôjde až po niekoľkých mesiacoch, čím sa finančné prostriedky stávajú súčasťou štátneho rozpočtu. Naopak, ak podniku vznikne vlastná daňová povinnosť, do okamihu jej zaplataenia môže využívať finančné prostriedky štátu.

Môžeme teda konštatovať, že daňová politika ovplyvňuje rôznorodé aspekty podnikateľskej činnosti, či už rozhodovanie o právnej forme podniku, o počte zamestnancov, výške majetku, mieste podnikania, ako aj o samotnom predmete podnikania a pod.

* Ing. Magdaléna Brezániová, Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta PEDaS, Katedra spojov, Univerzitná 1, 010 26 Žilina
tel.: +421 41 513 3145

e-mail: magdalena.brezaniova@fpedas.uniza.sk

** Ing. Zuzana Štofková, Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta PEDaS, Katedra spojov, Univerzitná 1, 010 26 Žilina
tel.: +421 41 513 3145

e-mail: zuzana.stofkova@fpedas.uniza.sk

Komparácia daňových politík z makroekonomického hľadiska

Z makroekonomického hľadiska je možné porovnať daňové politiky štátov na základe ich **daňových kvót**. Uvedený makroekonomický ukazovateľ sleduje každý štát spravidla jeden rok a vyjadruje sa ako podiel daní na hrubom domácom produkte (HDP). Čím väčšiu hodnotu má tento ukazovateľ, tým je daňové zaťaženie štátu vyššie, a teda motivácia ekonomických subjektov k podnikaniu je nižšia. Vyjadrenie daňových kvót je nasledovné:

- **daňová kvóta I** – percentuálny podiel vybraných daní na hrubom domácom produkte,
- **daňová kvóta II** – podiel odvodov do poistných fondov (zdravotné poistenie, nemocenské poistenie, starobné poistenie, poistenie v nezamestnanosti, poistenie odvádzané zamestnávateľmi na úrazové a garančné poistenie) k hrubému domácomu produktu,
- **daňová kvóta III** – súčet kvóty I a kvóty II, alebo zložená daňová kvóta. [2]

Porovnávaníu daňových indikátorov, daňových systémov a daňových politík členských štátov EÚ sa venuje Eurostat, štatistický úrad Európskej únie. Podľa informácií uverejnených v jeho publikácii pod názvom „Taxation trends in the European Union3“, vydanéj v roku 2011, Slovenská republika patrila v roku 2009 v rámci EÚ ku krajinám s najnižším daňovým zaťažením. Jej daňová kvóta I bola 28,8 %. Priemerná daňová kvóta za všetky členské štáty EÚ v roku 2009 bola 38,4 %. SR tiež patrí ku krajinám, v ktorých medzi rokmi 2000 až 2009 došlo k najvýraznejšiemu zníženiu daňovej kvóty, a to z hodnoty 34,1 % v roku 2000 na spomínaných 28,8 %. V tabuľke 1 sú uvedené daňové kvóty Slovenskej, Českej a Poľskej republiky za roky 2000 až 2009. [3]

Tab. 1 Daňové kvóty SR, ČR a PR v rokoch 2000 až 2009 [%]

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
SR	34,1	33,1	33,0	32,9	31,5	31,3	29,2	29,3	29,2	28,8
ČR	33,8	34,0	34,8	35,7	37,4	37,1	36,7	37,2	35,5	34,5
PR	32,6	32,2	32,7	32,2	31,5	32,8	33,8	34,8	34,3	31,8

Zdroj:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm
[3]

Tab. 2 Podiel výnosu daní na HDP

Rok	SR	ČR	PR
1998	36,6	34,9	34,6
2000	32,9	35,3	31,6
2002	32	36,3	34,6
2004	31,6	38,3	33,4
2006	29,6	36,7	34,3

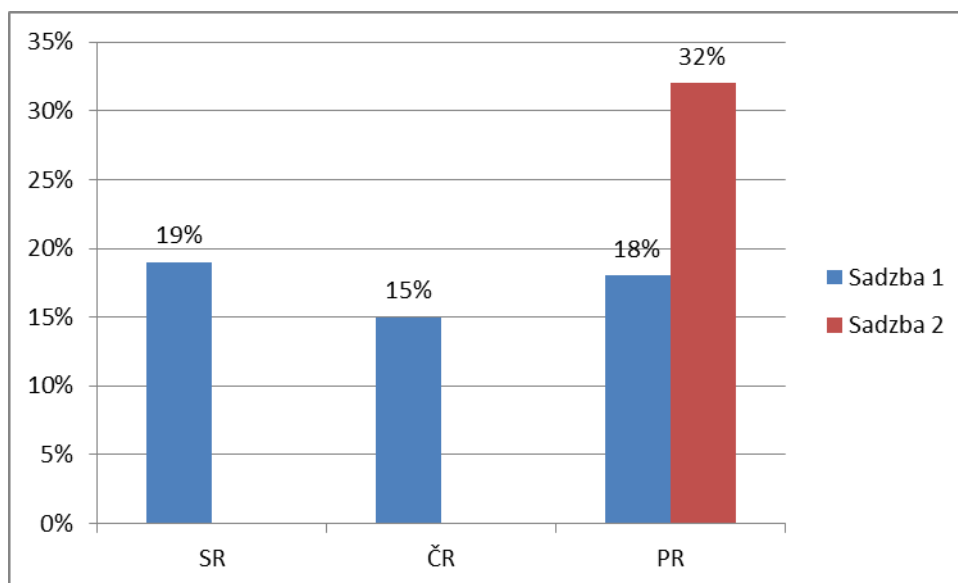
Ako vyplýva z údajov v tabuľke, hodnota ukazovateľa daňovej kvóty SR počas celého sledovaného obdobia klesala, zatiaľ čo hodnota tohto ukazovateľa pre ČR od roku 2000 do roku 2004 rástla, nasledujúce roky klesla, následne opäť rástla a v posledných dvoch rokoch, teda v rokoch 2008 a 2009, mala klesajúcu tendenciu. Poľská republika zaznamenala v priebehu daného obdobia rôzne hodnoty daňovej kvóty. Môžeme teda konštatovať, že podnikateľské prostredie v SR sa v jednotlivých rokoch postupne zlepšovalo, čo v prípade ďalších dvoch analyzovaných štátov neplatí. V tabuľke 1 môžeme tiež vidieť, že od roku

2005 do roku 2009 mala SR spomedzi analyzovaných krajín najnižšiu daňovú kvótu, z čoho vyplýva, že jej daňové zaťaženie bolo najnižšie, a preto aj podmienky na podnikanie boli spomedzi týchto štátov najlepšie na Slovensku. Pokles daňovej kvóty v SR bol spôsobený znižovaním daní a presunutím časti sociálnych príspevkov do druhého kapitalizačného piliera, ktoré nie sú príjmom verejnej správy, ale považujú sa za súkromné úspory. Ďalšou príčinou poklesu daňovej kvóty bola štruktúra HDP. Jeho nárast bol spôsobený hlavne exportnou činnosťou a nie spotrebou domácností. Naopak, najhoršie na tom bola Česká republika.

Komparácia vybraných daňových náležitostí

Pri porovnávaní konkrétnych daní sa zameriame na dane, ktoré majú najväčší vplyv na podnikateľské prostredie, a to na dane z príjmov a daň z pridanej hodnoty.

Pri **dani z príjmov fyzických osôb** je najnižšia sadzba dane v Českej republike (15 %), ktorá je zároveň jedna z najnižších v rámci všetkých štátov EÚ. Aj keď je potrebné uvažovať tzv. „superhrubú mzdu“, ktorá je uplatňovaná v ČR. Na druhom mieste je Slovenská republika s 19 %-nou sadzbou dane. V Poľsku sa uplatňujú 2 sadzby pri progresívnom zdanení na úrovni 18 % a 32 %. Z uvedeného môžeme konštatovať, že fyzické osoby sú k podnikaniu najviac motivované v Českej republike, keďže ich príjmy sú zaťažené najnižšou daňou, najmenej naopak v Poľsku. Graficky sú tieto sadzby znázornené na obrázku 1.

Obr. 1 Sadzby dane z príjmov fyzických osôb v SR, ČR a PR v roku 2011 (Zdroj: vlastné spracovanie)

Okrem výšky sadzby dane z príjmov fyzických osôb ovplyvňuje celkové zaťaženie subjektov touto daňou aj existencia rôznych úľav, oslobodení či nezdaniteľných častí. Daňová sústava každej zo skúmaných krajín má takéto výhody. V SR pri odvádzaní dane z príjmov si každá fyzická osoba uplatní odpočet nezdaniteľnej časti základu dane, ako aj daňový bonus na deti. Nezdaniteľná časť základu dane v SR je na daňovníka a na manželku v rovnakej výške, pre rok 2011 to bolo **3 559,30 €**, čo predstavuje 19,2-násobok životného minima (platného k 1. 1. príslušného zdaňovacieho obdobia). Daňový bonus na každé nezaopatrené dieťa bol v sume 19,32 € mesačne. V ČR nie je nezdaniteľná časť, ale zľava na dani. Zľava na dani na daňovníka a na manželku je 24 840 Kč ročne. Daňový bonus na každé nezaopatrené dieťa v ČR je 890 Kč mesačne. Poľská daňová sústava obsahuje nezdaniteľnú časť základu dane na

daňovníka. Ďalej sú uplatňované osobné zrážky na daňovníka. Fyzická osoba si môže uplatniť odpočítateľné položky, ktoré sú vo väčšine prípadov viazané na splnenie určitých podmienok. Napríklad úroky z hypotekárneho úveru do limitu 189 000 PLN si možno uplatniť ako odpočítateľnú položku za podmienky, že stavba bude dokončená do 3 rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom stavebník dostal stavebné povolenie, ako aj náklady na pripojenie internetu do výšky 760 PLN ročne a pod. [4]

V SR sa k 1. januáru 2011 zákonom č. 548/2010 Z. z. novelizoval zákon o dani z príjmov. Hoci nedošlo k zmene jednotnej sadzby, boli prijaté iné zmeny, ktoré ovplyvnili výšku zaplatenej dane v prípade fyzických aj právnických osôb. Zavedenie možnosti uplatniť si nezdaniteľnú časť základu dane len na aktívne príjmy, teda na príjmy zo závislej činnosti, z podnikania alebo inej samostatnej zárobkovej činnosti, ako aj zrušenie možnosti odpočtu nezdaniteľnej časti základu dane na účelové sporenie, životné poistenie a doplnkové dôchodkové sporenie majú za následok zaplataenie vyššej dane, čo predstavuje z hľadiska podnikateľského prostredia zhoršenie. [5], [6]

Sadzba **dane z príjmov právnických osôb** je vo všetkých porovnávaných štátoch rovnaká, na úrovni 19 %. Z tohto pohľadu môžeme aj podmienky pre podnikanie právnických osôb považovať za porovnateľné vo všetkých troch štátoch. Česká republika však poskytuje výhody pre investičné fondy a investičné spoločnosti, ktorých príjmy podliehajú nižšej sadzbe dane vo výške 5 %, pre príjmy z dividend, plynúce rezidentom zo zahraničia 15 %.

Sadzba dane z príjmov právnických osôb má dlhodobu klesajúcu tendenciu vo všetkých krajinách EÚ, v súlade s politikou, ktorú presadzuje EÚ v oblasti daní. SR, ČR a PR pri presadzovaní harmonizácie nepriamych daní, ktoré vplývajú na rast príjmov verejných rozpočtov.

V Českej republike sa od 1. 1. 2010 sadzba dane z príjmu právnických osôb znížila z 20 na 19 %. [7] Negatívom je však schválenie zníženia zľavy na daňovníka o 1 200 Kč na zdaňovacie obdobie 2011 a sprísnenie podmienok pri uplatnení odpočítateľných položiek u daňových nerezidentov zákonom č. 346/2010 Sb, ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2011. Uvedená zmena rozšírila podmienku zníženia základu dane u tých podnikateľských subjektov, ktorí majú príjmy zo zdrojov na území ČR najmenej vo výške 90 % všetkých príjmov, o všetky nezdaniteľné časti základu dane (ide napr. o dary alebo príspevky na starobné pripoistenie a iné). [8]

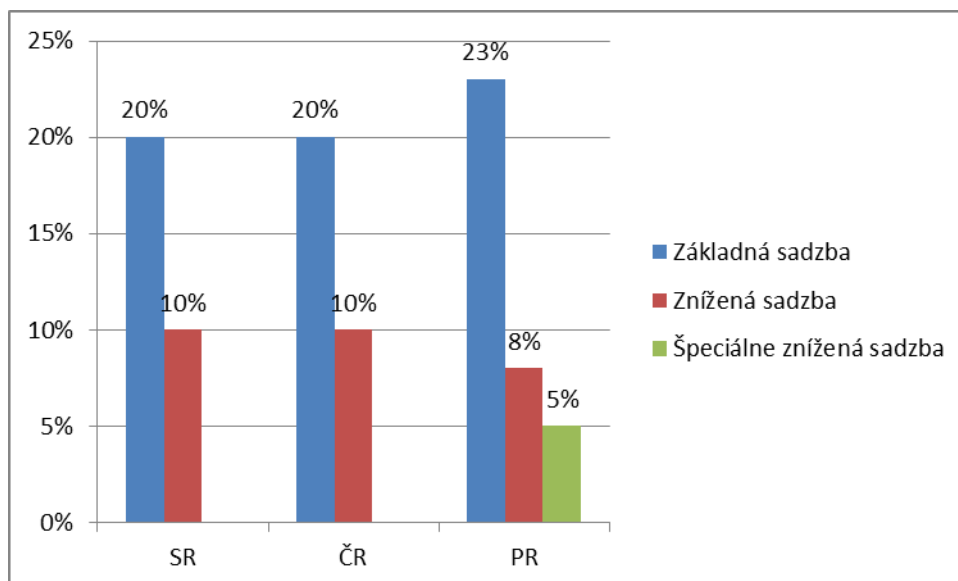
Poľsko v porovnaní s inými krajinami, a teda aj SR a ČR v pomerne vysokej miere využíva úľavy, tzv. **stimulácie**, určené podnikateľským subjektom, ktorí investujú v regióne s vysokou mierou nezamestnanosti. Ak investor prefinancuje v danom regióne a v danej oblasti viac ako 100 000 EUR, môže získať finančnú podporu až vo výške 50 %.

Komparácia DPH vo vybraných krajinách

Daňovníkom dane z pridanej hodnoty je v SR, ČR a PR je osoba, ktorá vykonáva ekonomickú činnosť a ktorá dosiahla za 12 predchádzajúcich, po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov obrat 35 000 € v SR, 1 000 000 Kč v ČR a 50 000 PLN v PR.

Pri **DPH** uplatňujú všetky tri štáty základnú, ako aj zníženú sadzbu. Na Slovensku je od roku 2011 základná sadzba tejto dane 20 %, znížená 10 %. Rovnako je to aj v Českej republike. V Poľsku je základná sadzba 23 % a okrem nej sa uplatňuje znížená sadzba na úrovni 8 % a tiež špeciálne znížená na úrovni 5 %. Z tohto hľadiska je teda zaťaženie touto daňou na Slovensku a v Českej republike rovnaké, horšie je na tom Poľsko, ktorého základná sadzba je vyššia, avšak na druhej strane je tu viac oblastí, v ktorých sa uplatňujú znížené sadzby. Všetky tri štáty uplatňujú oslobodenia od tejto dane v podobných oblastiach, ako sú

napríklad poštové služby, výchovné a vzdelávacie služby a pod. Jednotlivé uplatňované sadzby sú graficky znázornené na obrázku 2.

Obr. 2 Sadzby DPH v SR, ČR a PR v roku 2011 (Zdroj: vlastné spracovanie)

Všetky analyzované štáty v dôsledku negatívneho vplyvu finančnej krízy na verejné financie zvýšili v roku 2011, resp. 2010 sadzby DPH, čo malo negatívny vplyv na ich podnikateľské prostredia. Na Slovensku k tomu došlo prijatím zákona č. 490/2010 Z. z., ktorým sa zmenil a doplnil zákon o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Od 1. 1. 2011 sa dočasne zvýšila základná sadzba DPH z 19 % na 20 %, a to na obdobie, kým sa nezníži súčasný schodok verejných financií na 3 %. V Českej republike došlo k zvýšeniu sadzby DPH z 19 % na 20 % už 1. januára 2010. Znížená daň z pridanej hodnoty, ktorá je poskytovaná na vybrané druhy tovarov ako potraviny, lieky, tlačoviny, pravidelnú hromadnú osobnú dopravu, vodné, stočné a niektoré iné, bola zvýšená o 1 % na 10 %. Toto zvýšenie znamená podobne ako na Slovensku zhoršenie podnikateľského prostredia. [7], [8], [9]

Komparácia podnikateľských prostredí podľa medzinárodného hodnotenia

Hodnotenie **podnikateľských prostredí** 183 štátov sveta každoročne vykonáva Svetová banka v rámci projektu „Doing Business“. Krajiny sú hodnotené v deviatich oblastiach podnikania, ktoré vyjadrujú úroveň legislatívneho a právneho prostredia pre oblasť podnikania a živností. V roku 2011 sa Slovensko umiestnilo na 48. mieste. V porovnaní s predchádzajúcim rokom to predstavuje pokles o 7 miest. Česká republika obsadila až 64. miesto, pričom si pohoršila oproti roku 2010 o 1 miesto. Poľská republika sa v tomto hodnotení umiestnila na 62. mieste, v roku 2010 to bolo až 70. miesto. Z uvedených údajov vyplýva, že i keď sa podnikateľské prostredie Slovenskej republiky v poslednom roku mierne zhoršilo, je spomedzi analyzovaných krajín najlepšie. V tabuľke 3 vidíme hodnotenie daných krajín podľa jednotlivých faktorov legislatívneho a právneho prostredia v roku 2011 podľa Svetovej banky. [10]

Tab. 3 Umiestnenie SR, ČR a PR podľa hodnotenia podnikateľského prostredia Svetovou bankou v roku 2011

Faktor / krajina / rok	SR		ČR		PR	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Začatie podnikania	64.	76.	130.	138.	113.	126.
Vybavovanie stavebných povolení	56.	50.	76.	68.	164.	160.
Registrácia majetku	9.	10.	47.	34.	86.	89.
Získavanie úverov	14.	24.	46.	48.	15.	8.
Ochrana investorov	108.	111.	93.	97.	44.	46.
Platenie daní	120.	130.	128.	119.	121.	128.
Cezhraničný obchod	116.	95.	62.	70.	49.	46.
Vymáhanie kontraktov	70.	71.	78.	78.	77.	68.
Ukončenie podnikania	39.	35.	32.	33.	81.	87.
Celkové podmienky podnikania	41.	48.	63.	64.	70.	62.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: <http://www.doingbusiness.org/data/> [9]

Spomedzi faktorov uvedených v tabuľke 3 nás z hľadiska skúmanej problematiky zaujíma predovšetkým umiestnenie analyzovaných krajín z hľadiska platenia daní. V tejto oblasti je na tom najlepšie Česká republika, ktorá obsadila 119. miesto, naopak najhoršie hodnotenie dostala Slovenská republika, ktorá je na 130. mieste. V rámci všetkých 183 krajín však umiestnenie ani jednej z vybraných krajín nie sú priaznivé, čo je spôsobené najmä neprehľadnosťou daňových systémov všetkých troch krajín z dôvodu existencie rôznych úľav a výnimiek. [9]

Záver

Podnikanie subjektov v analyzovaných štátoch bolo v posledných rokoch ovplyvnené pôsobením hospodárskej krízy a tiež prijímaním opatrení na odstránenie jej dôsledkov najmä v oblasti daňovej politiky.

Na základe uvedených poznatkov môžeme konštatovať, že daňová politika ovplyvňuje rôznorodé aspekty podnikateľskej činnosti: či už rozhodovanie o počte zamestnancov, výške majetku, mieste podnikania, ako aj o samotnom predmete podnikania. V každom prípade platenie daní predstavuje pre podniky náklady. Podniky, ktoré chcú byť efektívne a snažia sa o znižovanie svojich nákladov, preto hľadajú aj možnosti, ako minimalizovať svoju daňovú povinnosť. Okrem tých, ktoré ponúka platná legislatíva, sa však pri neprimeranom daňovom zaťažení môžu pokúsiť o vyhnutie sa daňovej povinnosti v rozpore so zákonom, čo vedie k daňovým únikom.

Vysoké daňové zaťaženie je brzdou v rozvoji ekonomiky, komplikuje výber a správu daní, pre väčšie daňové nedoplatky a spôsobuje presun ekonomických aktivít do štátov s nižším daňovým zaťažením. Nízke dane naopak vedú k rozvoju podnikania a lákajú aj zahraničných investorov.

Literatúra

- [1] PAULÍČKOVÁ, A.: *Daňové zaťaženie podnikateľských subjektov v Slovenskej republike*. Bratislava: EUROUNION, 2002. ISBN 80-88984-44-0
- [2] SCHULTZOVÁ, A. a kol.: *Daňovníctvo, daňová teória a politika*. Bratislava: Iura Edition, 2009, 238 s. ISBN 978-80-8078-264-1

- [3] *Taxation trends in the European Union*. Eurostat 2011. [online]. [s.a.]. [cit. 2011-07-10]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structure/index_en.htm>
- [3] ŠTOFKOVÁ, J a kol.: *Financie a finančné riadenie*. Žilina : EDIS, 2012. 280 s. ISBN 978-80-554-0169-0
- [4] DUBIELOVÁ, V.: *Zmeny v zákone o dani z príjmov od 1.1.2011*. 2010. [online]. [cit. 2010-12-21]. Dostupné na internete: <<http://www.podnikajte.sk/prevadzka-firmy/category/dane-a-odvody/article/zmeny-zakon-o-dani-z-prijmov-2011.xhtml>>
- [4] *Správa o plnění opatření vlády SR na překonání dopadů finanční krize. 2010*. [online]. [cit. 2011-05-24]. Dostupné na internete: <<http://www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-122426>>
- [5] ZADROBÍLEK, M. *Centrální registrační místa pro podnikatele, jednotný registrační formulář*. [online]. [cit. 2011-04-10]. Dostupné na internete: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/krajsky-urad/zivnostensky-urad/centralni-registracni-mista-pro-podnikatele--jednotny-registracni-formular-5735/>
- [6] *Živnostenský zákon od 1. 1. 2011*. [online]. [cit. 2011-04-12]. Dostupné na internete: <<http://www.hkp.cz/cz/%C5%BDivnostensky-zakon>>
- [7] *Index podnikateľského prostredia*. [online]. [cit. 2011-04-03]. Dostupné na internete: http://www.alianciapas.sk/menu_pravidelne_indexipp.htm
- [8] GOLA, P. 2010. Podnikateľské prostredie na Slovensku je najlepšie ze všetkých východoevropských zemí. [online]. [cit. 2011-03-28]. Dostupné na internete: <<http://www.firemnifinance.cz/zpravy/finance/279818-podnikatelske-prostredi-na-slovensku-je-nejlepsi-ze-vsech-vychodoevropskych-zemi/>>
- [9] *Doing Business Data*. The World Bank, 2011. [online]. [cit. 2011-05-28]. Dostupné na internete: <<http://www.doingbusiness.org/data/>>
- [10] BIELIKOVÁ, A., ŠTOFKOVÁ, K.: *Dane v teórii a praxi*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2010, 180 s. ISBN 978-80-554-0169-0
- [11] HÖGEROVÁ, Z., PAČUTA, P.: *Miestne dane od a po vymáhanie*. Košice: Calypso. 2004, 174 s. ISBN 90-969219-1-6
- [12] ŠTOFKOVÁ, J. et al. *Manažment podniku*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline 2011. ISBN 978-80-554-0418-9

Grantová podpora

Text bol spracovaný v rámci riešenia projektov KEGA 070ŽU-4/2011 Manažment a sieťové podnikanie vo vedomostnej ekonomike a VEGA 1/1321/12 Výskum nových trendov v manažmente v období globalizácie a Inštitucionálny výskum Znalostný manažment ako súčasť podnikovej stratégie, 2012, Žilinská univerzita v Žiline.